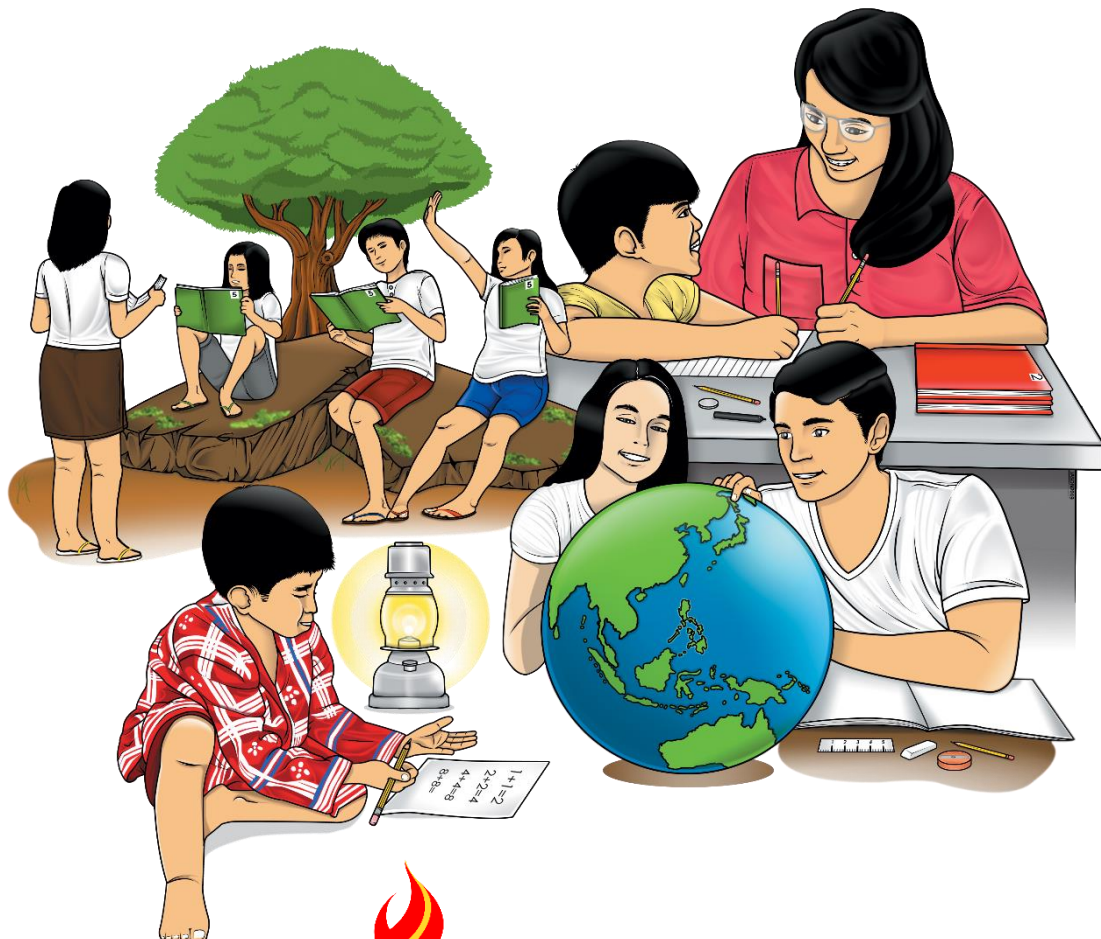

MTB-MLE

Unang Markahan – Modyul 9: Pagbuo ng Bagong Salita Gamit ang Panlapi at Salitang-ugat

PAG-AARI NG PAMAHALAAN
HINDI IPINAGBIBILI

**MTB-MLE – Ikalawang Baitang
Alternative Delivery Mode**

**Unang Markahan – Modyul 9: Pagbuo ng Bagong Salita Gamit ang Panlapi at
Salitang-ugat**

Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Anamarie M. Emano

Editor: Elena V. Almario, Cita C. Merla, Marie Ann C. Ligsay PhD

Tagasuri: Marcela S. Sanchez, Racy V. Troy, Arnold A. Montemayor

Tagaguhit: Karen D. Romero

Tagalapat: Cristina T. Fangon

Tagapamahala: Nicolas T. Capulong PhD, CESO V

Librada M. Rubio PhD

Ma. Editha R. Caparas EdD

Nestor P. Nuesca EdD

Merlinda T. Tablan EdD

Ellen C. Macaraeg EdD

Elena V. Almario

Inilimbag sa Republika ng Pilipinas ng _____

Kagawaran ng Edukasyon - Rehiyon III

Office Address: Matalino St., Government Center, Maimpis, City of San Fernando

Telefax: (045) 598-8580 to 89

E-mail Address: region3@deped.gov.ph

MTB-MLE

Unang Markahan – Modyul 9: Pagbuo ng Bagong Salita Gamit ang Panlapi at Salitang-ugat

Paunang Salita

Para sa tagapagdaloy:

Malugod na pagtanggap sa asignaturang **MTB-MLE 2** ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul para sa araling **Pagbuo ng Bagong Salita Gamit ang Panlapi at Salitang-ugat!**

Ang modyul na ito ay pinagtulungang dinisenyo, nilinang at sinuri ng mga edukador mula sa pambuliko at pampribadong institusyon upang gabayan ka, ang gurong tagapagdaloy upang matulungang makamit ng mag-aaral ang pamantayang itinakda ng Kurikulum ng K to12 habang kanilang pinanagumpayan ang pansarili, panlipunan at pang-ekonomikong hamon sa pag-aaral.

Ang tulong-aral na ito ay umaasang makauugnay ang mag-aaral sa mapatnubay at malayang pagkatuto na mga gawain ayon sa kanilang kakayahan, bilis at oras. Naglalayon din itong matulungan ang mag-aaral upang makamit ang mga kasanayang pan-21 siglo habang isinasaalang-alang ang kanilang mga pangangailangan at kalagayan.

Bilang karagdagan sa materyal ng pangunahing teksto, makikita ninyo ang kahong ito sa pinakakatawan ng modyul:

Mga Tala para sa Guro

Ito'y naglalaman ng mga paalala, panulong o estratehiyang magagamit sa paggabay sa mag-aaral.

Bilang tagapagdaloy, inaasahang bibigyan mo ng paunang kaalaman ang mag-aaral kung paano gamitin ang modyul na ito. Kinakailangan ding subaybayan at itala ang pag-unlad nila habang hinahayaan silang pamahalaan ang kanilang sariling pagkatuto. Bukod dito, inaasahan mula sa iyo na higit pang hikayatin at gabayan ang mag-aaral habang isinasagawa ang mga gawaing nakapaloob sa modyul.

Para sa mag-aaral:

Malugod na pagtanggap sa asignaturang **MTB-MLE 2** ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul para sa araling **Pagbuo ng Bagong Salita Gamit ang Panlapi at Salitang-ugat!**

Ang modyul na ito ay ginawa bilang tugon sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong madulutan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Ang modyul na ito ay may mga bahagi at icon na dapat mong maunawaan.

Alamin

Sa bahaging ito, malalaman mo ang mga dapat mong matutuhan sa modyul.

Subukin

Sa pagsusulit na ito, makikita natin kung ano na ang kaalaman mo sa aralin ng modyul. Kung nakuha mo ang lahat ng tamang sagot (100%), maaari mong laktawan ang bahaging ito ng modyul.

Balikan

Ito ay maikling pagsasanay o balik-aral upang matulungan kang maiugnay ang kasalukuyang aralin sa naunang leksyon.

Tuklasin

Sa bahaging ito, ang bagong aralin ay ipakikilala sa iyo sa maraming paraan tulad ng isang kuwento, awitin, tula, pambukas na suliranin, gawain o isang sitwasyon.

Suriin

Sa seksyong ito, bibigyan ka ng maikling pagtalakay sa aralin. Layunin nitong matulungan kang maunawaan ang bagong konsepto at mga kasanayan.

Pagyamanin

Binubuo ito ng mga gawaing para sa mapatnubay at malayang pagsasanay upang mapagtibay ang iyong pang-unawa at mga kasanayan sa paksa. Maaari mong iwasto ang mga sagot mo sa pagsasanay gamit ang susi sa pagwawasto sa huling bahagi ng modyul.

Isaisip

Naglalaman ito ng mga katanungan o pupunan ang patlang ng pangungusap o talata upang maproseso kung anong natutuhan mo mula sa aralin.

Isagawa

Ito ay naglalaman ng gawaing makatutulong sa iyo upang maisalin ang bagong kaalaman o kasanayan sa tunay na sitwasyon o realidad ng buhay.

Tayahin

Ito ay gawain na naglalayong matasa o masukat ang antas ng pagkatuto sa pagkamit ng natutuhang kompetensi.

Karagdagang Gawain

Sa bahaging ito, may ibibigay sa iyong panibagong gawain upang pagyamanin ang iyong kaalaman o kasanayan sa natutuhang aralin.

Sa katapusan ng modyul na ito, makikita mo rin ang:

Sanggunian

Ito ang talaan ng lahat ng pinagkuhanan sa paglikha o paglinang ng modyul na ito.

Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anumang marka o sulat ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

2. Huwag kalimutang sagutin ang *Subukin* bago lumipat sa iba pang gawaing napapaloob sa modyul.
3. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat pagsasanay.
4. Obserbahan ang katapatan at integridad sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
5. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.
6. Pakibalik ang modyul na ito sa iyong guro o tagapagdaloy kung tapos nang sagutin lahat ng pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangang konsultahin ang inyong guro o tagapagdaloy. Maaari ka rin humingi ng tulong kay nanay o tatay, o sa nakatatanda mong kapatid o sino man sa iyong mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami, sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakakuha ka ng malalim na pang-unawa sa kaugnay na mga kompetensi. Kaya mo ito!

Alamin

Pagkatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang makabubuo ng bagong salita sa pamamagitan ng kombinasyon ng mga panlapi at salitang-ugat.

MT2VCD-Ic-e-1.3

Subukin

A. Buoin ang mga salita sa pamamagitan ng pagsasama ng panlapi at salitang-ugat.

1. ma + ganda = _____
2. pa + mana = _____
3. um + inom = _____
4. nag + linis = _____
5. ka + hapon = _____

B. Piliin ang mga panlapi sa loob ng kahon. Ikabit ito sa salitang-ugat.

an	han	in	hin
----	-----	----	-----

1. dilig_____
2. tala_____
3. puna_____
4. habul_____
5. hagdan_____

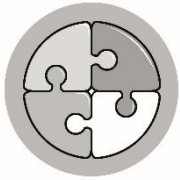
Aralin

1

Pagbuo ng Bagong Salita Gamit ang Panlapi at Salitang-ugat

Ang isang payak na salita ay maaaring maging isang bagong salita sa pamamagitan nang paggamit ng mga panlapi. Mayroon itong mga uri. Gusto mo bang malaman kung ano-ano ang mga ito?

Ating tuklasin sa ating aralin.

Balikan

Panuto: Guhitan ang mga panlaping ginamit sa mga salita.

Halimbawa:

maglakad

1. lumakad
2. pumunta
3. taniman
4. umalis
5. tinalon

Tuklasin

Panuto: Basahin ang sumusunod na tula.

Mga Tuntunin sa Paaralan

Pgpasok ay agahan
upang sumali sa pilahan
Mga gamit ay ingatan
Tumulong sa kalinisan

Mga kalat mong naipon
Sa basurahan ay itapon
Diligan ang mga halaman
Walisin ang silid-aralan

Pag-upo ay ayusin
Makinig sa mga aralin
Ang guro ay dapat sundin
Iyan ang ating mga tuntunin

Suriin

Sagutin ang mga sumusunod na tanong batay sa tula na iyong binasa sa itaas. Isulat sa sagutang papel.

1. Ano ang pamagat ng tula?
2. Bakit kailangan pumasok nang maaga?
3. Ano-ano ang mga salitang may panlapi?
4. Ano ang panlapi sa salitang walisin?
5. Ano naman ang salitang ugat sa salitang ingatan?

Iyong tandaan na sa araling ito ay mahalaga na makilala mo ang salitang-ugat at panlaping ginamit sa pagbuo ng bagong salita.

Ang panlapi ay maaaring ikabit sa unaha, gitna at hulihang bahagi ng salitang-ugat. Tinatawag ang mga itong:

Unlapi - kapag ang panlapi ay nasa unahan ng salitang-ugat. Halimbawa: uminom, naglakad

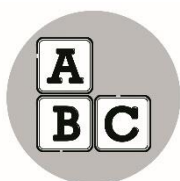
Gitlapi – kapag ang panlapi ay nakakabit sa gitna ng salitang-ugat. Halimbawa: sumigaw, binato

Hulapi – kapag ang panlapi ay matatagpuan sa hulihan ng salitang-ugat. Halimbawa: hagdananan, bilihan

Mga Tala para sa Guro

Gabayan ang mag-aaral sa pagsasagot sa mga pagsasanay.

Pagyamanin

Pinatnubayang Pagsasanay 1

Panuto: Isulat ang panlapi at salitang-ugat sa tapat ng mga sumusunod na salita.

	Panlapi	Salitang-ugat
1. masaya	_____	_____
2. basurahan	_____	_____
3. nagdilig	_____	_____
4. taniman	_____	_____
5. winalis	_____	_____

Pinatnubayang Pagtatasa 1

Panuto: Pagsamahin ang salitang-ugat at panlapi upang mabuo ang salita. Isulat ang sagot sa patlang.

1. inom	an	_____
2. gawa	ma	_____
3. takbo	um	_____
4. handa	in	_____
5. saya	um	_____

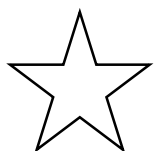
Pinatnubayang Pagsasanay 2

Panuto: Piliin ang letra ng tamang sagot at isulat sa loob ng bituin.

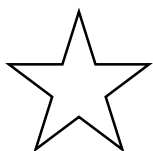
1. Si Adi ay sumali sa paligsahan sa paaralan sa pagtula. Alin sa mga salita ang ginamitan ng panlaping **um**?

a. pagtula	b. sumali
c. paaralan	d. paligsahan

2. Ang mga bata ay masayang-masaya sa handaan na ginanap kahapon. Anong salita ang may panlaping **an**?

a. handaan	b. bata
c. kahapon	d. ginanap

3. Lahat ng tao ay malungkot sa nangyayari sa mundo? Alin sa mga salita ang ginamitan ng panlaping **ma**?

a. tao

b. nangyayari

b. mundo

d. malungkot

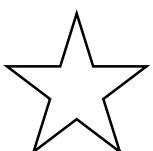
4. Kinain ng malaking ibon ang sisiw. Anong salita ang may panlaping **in**?

a. ibon

b. kinain

c. sisiw

d. Malaki

5. Maagang nagsimba ang mag-anak na Cruz. Anong panlapi ang ginamit sa salitang nagsimba?

a.in

b. um

c. nag

d. an

Pinatnubayang Pagtatasa 2

Panuto: Lagyan ng gitlapi ang mga sumusunod na salitang-ugat upang makabuo ng bagong salita. Hanapin sa loob ng kahon ang panlaping gagamitin.

um	in
----	----

1. d _ _ _ u k o t

4. s _ _ _ a y a w

2. h _ _ _ a g i s

5. t _ _ _ a l o n

3. g _ _ _ a p a n g

Malayang Pagsasanay 1

Panuto: Ayusin ang nakarambol na panlapi at salitang-ugat upang mabuo ang salita. Isulat sa patlang ang iyong sagot.

1. kasutin _____

2. malama _____

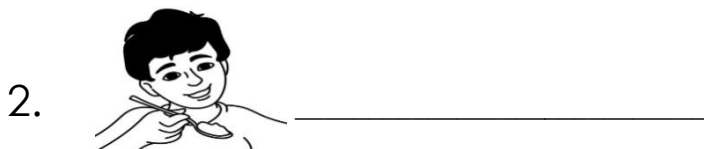
3. lawdaum _____

4. rawaam _____

5. bihansa _____

Malayang Pagtatasa 1

Panuto: Tingnan ang larawan. Mula rito, bumuo ng salita na ginagamitan ng panlapi at salitang-ugat.

Malayang Pagsasanay 2

Panuto: Lagyan ng panlapi ang salitang-ugat na may salungguhit upang mabuo ang pangungusap.

- _____ 1. Kami nina ate at kuya ay tulong sa mga gawaing bahay.
- _____ 2. Agad sugpo ang masamang gawain .
- _____ 3. Maraming ligpit pagkatapos ng handaan.
- _____ 4. Inom ng walong basong tubig araw-araw.
- _____ 5. Sira ng bagyong Ambo ang kabahayan sa aming probinsiya.

Malayang Pagtatasa 2

Panuto: Dugtungan ang salitang-ugat ng panlaping **han** o **an** upang mabuo ang salita.

1. marumi _____
2. kaloob _____
3. sabi _____
4. putol_____
5. kain _____

Isaisip

Nakabubuo nang isang bagong salita sa pamamagitan ng pagdaragdag o pagkakabit ng panlapi sa salitang-ugat.

Ang panlapi ay maaaring ikabit sa unahan (unlapi), gitna (gitlapi) at hulihan (hulapi) ng salitang ugat.

Isagawa

Panuto: Basahin ang kuwento. Bigyang pansin ang mga salitang initiman. Punan ang mga hinihingi ng tsart.

Bumili ng magandang damit ang aking Nanay para sa aking kaarawan. **Natuwa** ako kasi paborito ko ang kulay. Ang aking kapatid **nagbigay** din ng regalo isang **maganda** na manika. Tunay na **masaya** ako kasi mahal na mahal ako ng aking pamilya.

Halimbawa: Ako ay **sumamba** kahapon.

<u>Salita</u>	<u>Salitang-ugat</u>	<u>Panlapi</u>
sumamba	samba	um

Salita	Salitang-ugat	Panlapi
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Tayahin

Panuto: Isulat ang ginamit na panlapi at salitang ugat sa patlang.

1.

malakas

panlapi _____ salitang ugat _____

2.

binuhat

panlapi _____ salitang ugat _____

3.

hagdanan

panlapi _____ salitang ugat _____

4.

tinulak

panlapi _____

salitang ugat _____

5.

maganda

panlapi _____

salitang ugat _____

Karagdagang Gawain

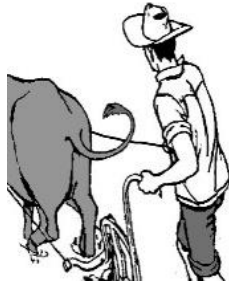
A. Panuto: Piliin ang tamang sagot sa loob ng kahon upang mabuo ang diwa ng pangungusap.

uminom ayusin ligpitin magpayong magdilig

1. Mainit ang panahon kaya ikaw ay_____.
2. Nauuhaw ka kumuha ka ng tubig upang_____.
3. Tuyo na ang halaman kaya _____ako.
4. Bago matulog kailangan_____ang kama.
5. Pagkakain dapat _____ ang pinagkainan.

B. Panuto: Tingnan ang mga larawan at basahin ang mga salita. Isulat sa patlang kung ang panlaping ginamit sa sumusunod na salita ay **unlapi**, **gitlapi** o **hulapi**.

_____1.

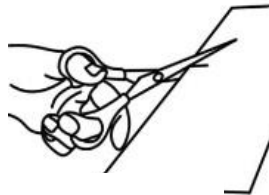
nagtanim

_____2.

tumalon

_____3.

gupitin

_____4.

gumuhit

_____5.

Uminom

Susi sa Pagwawasto

Subukin A. 1. maganda 2. pamana 3. uminom 4. naglilis 5. kahapon B. 1. in/an 2. an 3. hin 4. in 5. an	Baliknan 1. lumakad 2. pumunta 3. taniman 4. umalis 5. tinanon	Sutin 1. mga bata 2. upang pumila 3. agahan, aralin pagpasok pilahan, sumali tumulong, basurahan diligan 4. in 5. ingat	Pagpamanahin	
Pinatnubayang Pagpasanay 1 1. ma 2. han 3. nag 4. an 5. in walis	Pinatnubayang Pagtatasa 1 1. inuman 2. magawa 3. tumakbo 4. hinanda 5. sumaya	Pinatnubayang Pagpasanay 2 1. b 2. a 3. d 4. b 5. c	Malayang Pagpasanay 1 1. sukatin 2. malaya 3. dumalaw 4. maraw 5. sabihan	Isagawa 1. bumili bili um 2. natwa tuwa na 3. nagbigay bigay 4. maganda 5. masaya saya ma
Malayang Pagtatasa 1 1. nagdilig 2. kumain 3. tirahan 4. umulan 5. uminom	Malayang Pagtatasa 1 1. nagdilig 2. kumain 3. tirahan 4. umulan 5. uminom	Malayang Pagpasanay 1. tumulong 2. sinugpo 3. iligpitin 4. uminom 5. sirain	Malayang Pagtatasa 2 1. han 2. an 3. han 4. an 5. an	Karagdagang Gawain A. 1. magpayong 2. uminom 3. magdilig 4. ayusin 5. iligpitin B. 1. unlap 2. gitiapi 3. huliapi 4. gitiapi 5. unlap

Sanggunian:

Urbien-Salvatus, G., Arit-Soner, B., Casao-Santos, N. and Pesigan-Tiñana, R., 2013. *Mother Tongue-Based Multilingual Education Kagamitan ng Mag-aaral Tagalog*. Pilipinas: MGO Enterprises.

Urbien-Salvatus, G., Arit-Soner, B., Casao-Santos, N. and Pesigan-Tiñana, R., 2013. *Mother Tongue-Based Multilingual Education Patnubay ng Guro sa Tagalog*. Pilipinas: MGO Enterprises.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpdpd@deped.gov.ph